

Kasegaon Education Society's

Arts & Commerce College, Ashta

Department of Geography

On

Unit 2. Research Design

By

Prof. Dr. Arun B. Patil

Unit – 2 Research Design

संशोधन आराखडा

संशोधन आराखडा □

अर्थ

- “संशोधन आराखडा म्हणजे एखाद्या अभ्यास विषयाची विस्तृत रूपरेषा होय .”
- “संशोधनाच्या प्रश्नाचे उत्तर प्राप्त करण्यास बनविलेला आराखडा किंवा योजनेला संशोधन आराखडा म्हणतात .”
- “Research design is the plan structure and strategy of investigation conceived so as to obtain answers to research questions and variance.”

संशोधन आराखडयाचे महत्त्व □

- १ . आपली बुद्धिमत्ता वाढते .
- २ . अनुभव लुब्ध व जागृत होतात .
- ३ . जगाभोवती असलेली माहिती प्राप्त करता येते .
- ४ . चांगल्या आराखडयाने मनाला आनंद मिळतो .
- ५ . अधिक कार्यक्षमता व विश्वासार्हता प्राप्त होते .
- ६ . वेळेची बचत होत .
- ७ . आराखडा संशोधनास योग्य मार्ग दाखवतो .
- ८ . संशोधन आराखडयामुळे चुका कमी होतात .
- ९ . संशोधनास मजबूत पाया उपलब्ध करतो .
- १० . मूल्यमापन एकजित करण्यास साहाय्यभूत होतो .
- ११ . उत्तम आराखडा संशोधनास उत्तम बनवतो .

संशोधन आराखडयाचे वैशिष्ट्ये □

- १ . लवचिकता .
- २ . अचूकता .
- ३ . विश्वसनियता .
- ४ . ग्रंथालयाचा उपयोग .
- ५ . संकल्पना निवडीची दक्षता .
- ६ . घटकांचा अर्थ व मूल्यमापन .
- ७ . समस्यांवरील उपाय शोधणे .
- ८ . दिशा देणे .
- ९ . वेळ व पैसा यांची बचत .

संशोधन आराखडयाच्या संकल्पना □

- १ . अवलंबित चल व स्वतंत्र चल
- २ . अप्रस्तुत चल
- ३ . नियंत्रण
- ४ . विवाहघ्न संबंध
- ५ . संशोधन गृहितक / परिकल्पना
- ६ . प्रायोगिक व अप्रायोगिक गृहितक चाचणी संशोधन
- ७ . प्रायोगिक व नियंत्रण गट
- ८ . उपाय
- ९ . प्रयोग
- १० . प्रात्यक्षिक गट
- ११ . आकडेवारीचा प्रकार
- १२ . नमुना

संशोधन आराखडयाच्या संकल्पना □

- १ . योजना .
- २ . रचना .
- ३ . कौशल्य .

संशोधन आराखडयाचे टप्पे □

- १ . समस्येची निवड करणे .
- २ . शीर्षक .
- ३ . अभ्यासाचा हेतू .
- ४ . अभ्यासाचे स्वरूप .
- ५ . सिंहावलोकन .

- ६ . समस्येची विधान .
- ७ . अन्वेषणाची व्याप्ती .
- ८ . अभ्यासाची उद्दीष्टये .
- ९ . संकल्पना व संज्ञा मांडणी .
- १० . चलांची ओळख .
- ११ . गृहीतकांचे सुसूजीकरण .
- १२ . नमुन्याची निवड .
  - राशी पद्धती .
  - नमुना पद्धती .
- १३ . तथ्य संकलन .
- १४ . तथ्य संस्करण व सारणीकरण .
- १५ . तथ्यांचे पृथक्करण .

- १६ . अनुमानाचे स्पष्टीकरण किंवा विवेचन .
- १७ . अनुमानाची किंवा परिणामांची पडताळणी .
- १८ . पुढिल संशोधनासाठी सुचना .
- १९ . समग्र संदर्भ ग्रंथाची यादी .
- २० . संशोधन अहवालाचा सारांश .
- २१ . घटक किंवा प्रकरण योजना .
- २२ . संशोधन कालयोजना .

संशोधन आराखड्याचे प्रकार □

- १ . अन्वेशनात्मक संशोधन आराखडा .
- २ . वर्णनात्मक संशोधन आराखडा .
- ३ . निदानात्मक संशोधन आराखडा .
- ४ . प्रयोगात्मक संशोधन आराखडा .

संशोधन आराखड्याचे दोन वैशिष्ट्यपूर्ण प्रकार :

- १ . संख्यात्मक संशोधन आराखडा .
- २ . गुणात्मक संशोधन आराखडा .